

Nea Majuri

Huonot naiset

Naiskäsitusten ja -ihanteiden vaikutus naispuolisiin antagonisteihin Disneyn 1900-luvun piirrosanimaatioissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Elokuvan ja television tutkinto-ohjelma

12.11.2023

Tiivistelmä

Tekijä:	Nea Majuri
Otsikko:	Huonot naiset: naiskäsitysten ja -ihanteiden vaikutus naispuolisiin antagonisteihin Disneyn 1900-luvun piirrosanimaatioissa
Sivumäärä:	46 sivua
Aika:	12.11.2023
Tutkinto:	Medianomi
Tutkinto-ohjelma:	Elokuva ja TV
Suuntautumisvaihtoehto:	Käsikirjoitus ja sisällöntuotanto
Ohjaaja(t):	lehtori Antti Pönni

Tavoitteenani on selvittää, miten amerikkalaisen yhteiskunnan käsitykset siitä, millainen on hyvä ja huono nainen, ovat vaikuttaneet Disneyn animaatioelokuvien naispuolisiin antagonistihahmoihin 1900-luvulla. Selvitystä tehdään representaatioteoriaa apuna käyttäen sekä kartoittamalla sitä, miten toinen maailmansota vaikutti yhdysvaltalaiseen käsitykseen ihanteellisesta naisesta.

Työ toteutetaan analysoimalla seitsemää Walt Disney Animation Studiosin vuosina 1937–1989 julkaisemaa animaatioelokuvaa, joissa pääasiallinen antagonistista ja joko protagonistista tai deuteragonista ovat molemmat ihmisiä (tai humanoideja) ja naisia. Näitä kahta hahmotyyppiä verrataan toisiinsa muun muassa kasvojen, vartalotyyppien, käytöksen, iän, muotokielen ja värien käytön osalta. Lisäksi kolmea yhdysvaltalaisista naisantagonista verrataan Neuvostoliitossa tuotettujen, samoihin satuihin perustuviin elokuvien vastineisiinsa.

Työn lopputuloksena syntyy konkreettinen kooste siitä, miten esimerkiksi naimattomuutta, itsenäisyyttä ja voimakastahtoisuutta on kautta historian pidetty naiselle pahemmiksi piirteinä, ja miten tätä käsitystä on melko suoraan viljelty animaatioelokuviin, joiden kohdeyleisöä ovat erityisesti lapset.

Työn tulokset toimivat nykypäivän elokuvantekijöille muistutuksena siitä, miten tärkeää on tuoda erityisesti lapsille suunnatussa mediassa esiin laajempaa kuvaa naisena olemisesta kuin pullantuoksuinen kotiäitifantasia.

Avainsanat: elokuva, Disney, antagonistit, naiskuva, fiktio, animaatioelokuvat, naishahmot

Abstract

Author: Nea Majuri
Title: Bad women: The Influence of Perceptions of an Ideal Woman on Female Antagonists in Disney's 20th Century Animated Feature Films
Number of Pages: 46 pages
Date: 12 November 2023

Degree: Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme: Film and Television
Specialisation option: Screenwriting and content creation
Instructor(s): Antti Pönni (Senior Lecturer)

The aim of this thesis is to explore how perceptions of good and bad women of American society have influenced the female antagonist characters in Disney animated films in the 20th century. The theory of representation and exploring how World War II influenced American perceptions of the ideal woman work as a base for this project.

In this project, seven animated films released by Disney Animation Studios are analyzed. The films have been released between 1937 and 1989, and in all of them, the main antagonist and either the protagonist or the deuteragonist are both human (or humanoid) and female. These two character types are compared to each other for example in terms of facial features, body type, behavior, age, shape language and usage of colors. In addition, three American female antagonists are compared to their counterparts in films based on the same fairy tales produced in the Soviet Union.

The outcome is a concretized summary of how, throughout history, such things as being unmarried, independent and strong-willed have been seen as unfavorable traits for women, and how this perception clearly shows in animated films aimed at children.

This work serves as a reminder for today's filmmakers of how important, especially in media aimed at children, it is to present a wider image of womanhood than just the American housewife fantasy.

Keywords: films, Disney, antagonist, portrayal of women, fiction, animated films, female characters

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Taustaa	2
2.1	Representaatioteoria	2
2.2	Yhdysvaltalainen ja eurooppalainen sodanjälkeinen naiskuva	3
2.3	Walt Disney Company	5
2.4	Prinsessa-franchise	7
2.5	Naisten osuus esimerkkielokuvien HOD-rooleissa	9
3	Hyvän ja pahan piirteitä	10
3.1	Tarkasteltavat hahmot	11
3.1.1	Lumikki ja seitsemän kääpiötä (1937)	11
3.1.2	Tuhkimo (1950)	11
3.1.3	Liisa ihmemaassa (1951)	12
3.1.4	Prinsessa Ruusunen (1959)	13
3.1.5	101 dalmatialaista (1961)	13
3.1.6	Pelastuspartio Bernard ja Bianca (1979)	14
3.1.7	Pieni merenneito	15
3.2	Fyysiset piirteet	15
3.2.1	Kasvot	15
3.2.2	Vartalotyyppi ja paino	18
3.3	Luonne ja ominaisuudet	21
3.3.1	Tahto ja tavoitteet	21
3.3.2	Ei-toivotut tunteet ja niiden ilmaisu	22
3.3.3	Suhteet miehiin	24
3.3.4	Ikä	26
3.4	Kätyrit ja toissijaiset antagonistit	28
3.5	Muotokieli	30
3.6	Värit	32
4	Kapitalismin ja sosialismin naiset	34
4.1	Pieni merenneito ja Rusalochka (1968)	35
4.2	Tuhkimo ja Zolushka (1979)	36
4.3	Liisa ihmemaassa ja Alisa v Strane chudes (1981)	37
5	Lopuksi	39
	Lähteet	41

1 Johdanto

Vaikka fiktiossa kerrotaankin pääosin keksittyjä tarinoita, ei se koskaan ole täysin irrallaan todellisesta maailmasta. Yhteiskunnassa vallitsevat odotukset, normit, ihanteet ja tabut vaikuttavat siihen, millaista fiktiota sen jäsenet tuottavat ja millaisia tarinoita he päättävät kertoa.

Walt Disneyn animaatiostudion elokuvat ovat nauttineet suurta kansansuosiota ja klassikkomainetta jo lähes vuosisadan ajan. Jo ensimmäisestä kokopitkästä elokuvastaan (*Lumikki ja seitsemän kääpiötä*, 1937) saakka ne ovat paitsi niitäneet mainetta ja keränneet katsojia, myös heijastaneet suuren yleisön ja yhteiskunnan asenteita kerronnassaan ja tyylivalinnoissaan — kukin elokuva oman ilmestymisajankohtansa asenneilmapiirin mukaisesti.

Eri aikakausina käsitykset siitä, millainen on hyvä ja huono nainen, ovat vaihdelleet jonkin verran, mutta pääpiirteet ovat pysyneet kohtalaisen samankaltaisina *Lumikista* alkaen. Vuosikymmenten ajan ovat yhteiskunta ja Disney olleet yhtä mieltä siitä, että hyvä nainen on esimerkiksi vaatimaton, hyväkäytöksinen, epäitsekkäs, kaunis, hoikka ja viimeistään tarinan lopussa naimisissa miehen kanssa. Huono nainen on esimerkiksi voimakastahtoinen, itsenäinen, lihava, ruma, häikäilemätön tai naimaton. Ei ole vaikeaa päätellä, kummat ovat yleensä prinsessoja ja hyviksiä ja kummat ilkeitä noitita ja pahiksia.

Opinnäytetyön tarkoituksena on elokuva-analyysiä ja representaatioteoriaa hyödyksi käyttäen selvittää, miten amerikkalaisen yhteiskunnan naiskäsitykset ovat vaikuttaneet Disneyn naispuolisiin pahishahmoihin vuodesta 1937 aina 1980-luvun loppuun asti. Rajaan käsittelyni muutamaan esimerkkitapaukseen: *Lumikki ja seitsemän kääpiötä* (*Snow White and The Seven Dwarfs*, USA, 1937), *Tuhkimo* (*Cinderella*, USA, 1950), *Liisa ihmemaassa* (*Alice in Wonderland*, USA, 1951), *Prinsessa Ruusunen* (*Sleeping Beauty*, USA, 1959), *101 Dalmatialaista* (*One Hundred and One Dalmatians*, USA, 1961), *Pelastuspartio Bernard ja Bianca* (*The Rescuers*, USA, 1977) ja *Pieni merenneito* (*The Little Mermaid*, USA, 1989).

2 Taustaa

2.1 Representaatioteoria

Representaatio tarkoittaa jonkin ajatuksen tai asian esittämistä sanallisten, äänellisten tai kuvallisten merkkien avulla. Representaatiot esittävät ja myös rakentavat todellisuutta jostain näkökulmasta, ja ne sisältävät viitteitä muun muassa niiden tekijöistä, heidän edustamistaan instituutioista sekä oletetusta yleisöstä. (Seppänen & Väliverronen 2012, luku 4.) Representaatiota tarkastelemalla voidaan tutkia, miten erilaiset mediat voivat muokata, luoda ja ylläpitää yhteiskunnallisia käsityksiä ja asenteita.

Mediaesitykset, joihin myös elokuvat lukeutuvat, eivät synny tyhjiössä tai sattumalta. Ne syntyvät monien erilaisten, enemmän tai vähemmän tietoisien valintojen tuloksena, ja ovat näin ollen representaatioita. (Seppänen & Väliverronen 2012, luku 4.)

Tässä opinnäytetyössä käsiteltävät elokuvat on tuotettu ja julkaistu aikana, jona käsitykset ihanteellisesta ja vastaavasti turmiollisesta naisesta ovat olleet hyvin tiukat ja tarkkaan määritellyt. Kun Disney teki kyseisen ajan naisista representaatioita elokuviinsa, se teki prinsessoistaan kauniita, kuuliaisista ja passiivisia ja pahiksista itsenäisiä ja dominoivia. Näin tekemällä Disney teki paitsi toisintoa aikansa naisihanteista, myös osaltaan ylläpiti näiden ihanteiden ja asenteiden jatkuvuutta myös tulevaisuudessa.

Vaikka mediaesitykset pyrkivät jäljittelemään alkuperäistä kohdettaan, representaatiot ovat usein enemmän tai vähemmän huonolaatuisia kopioita alkuperäisestä. Representaation kyky käsitellä todellisuutta jää usein vajavaiseksi, sillä se representoi kohteensa vain yhdestä suunnasta. (Seppänen & Väliverronen 2012, luku 4.)

Disneyn luomat naishahmot ovat taipuvaisia hyvis/pahisstatuksesta riippumatta jäämään yksiulotteisiksi – jopa karikatyyrimäisiksi. He eivät edusta todellisia naisia erilaisine puolineen ja nyansseineen, vaan ovat enemmänkin äärimmilleen pelkistettyjä ideoita yksittäisistä naiseuden osa-alueista.

2.2 Yhdysvaltalainen ja eurooppalainen sodanjälkeinen naiskuva

Kun tarkastellaan yhdysvaltalaisen Disneyn teoksissaan esittämää naiskuva eurooppalaisesta näkökulmasta, on tärkeää ottaa huomioon se, miten näiden yhteiskuntien naiskäsitykset ovat historian aikana eronneet toisistaan.

Ensimmäinen Disneyn pitkä piirroselokuva julkaistiin vuonna 1937. Tuohon aikaan naisen asema oli sekä Yhdysvalloissa että Euroopassa hyvin perinteinen. Kuitenkin 1940-luvulta alkaen Yhdysvallat ja Eurooppa lähtivät tässä asiassa jonkin verran eri suuntiin, ja näiden kahden alueen käsitykset siitä, millainen naisen kuului olla, alkoivat hieman erota toisistaan.

Yhdysvaltoja on vaikeaa verrata Eurooppaan, koska Eurooppa kattaa kymmeniä itsenäisiä valtioita erilaisine ominaisuuksineen, historioineen, aatemaailmineen ja sota-ajan tapahtumineen. Tässä kappaleessa käsitellään sota-ajan vaikutuksia Euroopan osalta enimmäkseen Suomen näkökulmasta, sillä monet täällä esiin nousseet ilmiöt toistuivat myös muissa Euroopan maissa.

Toinen maailmansota, joka käytiin vuosina 1939–1945, vaikutti merkittävästi naisten asemaan niin Euroopassa kuin Yhdysvalloissakin. Maatalouteen tuohon aikaan perustuneessa Suomessa aiempi naisten ja miesten välinen työnjako murtui pysyvästi. (Asikainen 2021).

Naiset tekivät tiloilla lähtökohtaisesti kaikki ne työt, jotka miehet olivat ennen tehneet. Heitä työskenteli paljon myös rintamalla vapaaehtoisena muun muassa lääkintä-, tiedustelu-, muonitus- ja ilmavalvontatehtävissä. Sodan loppuessa suomalaisten naisten työnteko ei kuitenkaan loppunut, päinvastoin.

Yhdysvalloissa sotatarvikkeiden kysynnän kasvaessa kotimaan teollisuustyöpaikat avautuivat naisille, mutta kun sota oli ohi, naistyöntekijät pitkälti korvattiin miehillä, vaikka sodan loppuvuosina tehdyn tutkimuksen mukaan noin 60 % heistä olisi halunnut jatkaa sodanaikaisissa tehtävissään (PBS i.a.; Pitman 2003, 227). Sotaa ei myöskään koskaan käyty Yhdysvaltojen maaperällä Tyyntenmeren saaria lukuun ottamatta, mikä vaikutti muun muassa siten, ettei sodan tuhojen jäljiltä tarvinnut rakentaa yhteiskuntaa uudestaan, toisin kuin monissa Euroopan valtioissa.

Yhdysvaltojen väestöstä 0,32 % kuoli toisessa maailmansodassa. Vertailun vuoksi esimerkiksi Suomen vastaava luku oli 2,57 %, Saksan ja Itävallan 11,05 %, Neuvostoliiton 14,80 % ja Puolan 18,77 %. Koko maailman keskiarvo oli 3,76 % (O'Neill 2023). Koska suurin osa kuolleista oli miehiä, luvut korreloivat osin myös naisten työnteon kanssa sodan jälkeisenä aikana: mitä vähemmän oli miehiä jäljellä, sitä enemmän töitä jäi pysyvästi naisten tehtäväksi.

Yhdysvalloissa sodanjälkeisessä mediassa ihannoitiin idylliä, jossa kotiäidit siivoavat, laittavat ruokaa ja huolehtivat lapsista, ja maskuliiniset isät tekevät pitkiä työpäiviä ja viikonloppuisin leikkaavat nurmikkoa ja grillaavat (PBS i.a.).

Suomessa naiset eivät ryhtyneet sankoin joukoin kotirouviksi, sillä heidän työpanostaan tarvittiin muun muassa jälleenrakennuksessa sekä sotakorvauksien maksussa. Äidit eivät enää jääneet kotiin, vaan joutuivat yhä useammin sovittamaan yhteen työn ja perheen. (Asikainen 2021.)

Sama ilmiö oli nähtävissä myös muualla Euroopassa, jossa sodan tuhojen ja vähentyneen väestön myötä ei ollut samalla tavalla varaa kannustaa naisia olemaan tekemättä töitä.

Alla esimerkkejä oman aikansa painotuotteista, joista välittyy hyvin erilainen kuva siitä, millaisia odotuksia naisiin tuona aikana kohdistui.

Kuva 1. Neuvostoliittolainen sodanjälkeinen propagandajuliste vuodelta 1945. Kuvan teksti "Let's build for glory!", vapaasti suomennettuna "Rakennetaan loistoa!".

Kuva 2. Yhdysvaltalainen sodanaikainen väräysjuliste vuodelta 1943. Kuvan teksti "Do the job he left behind", vapaasti suomennettuna "Tee se työ, jonka hän (mies) jätti jälkeensä".

Kuva 3. Sodanjälkeinen yhdysvaltalaisen American home -lehden kansi vuodelta 1947. Kuvan teksti: "The American home", vapaasti suomennettuna "Amerikkalainen koti".

Herääkin kysymys: jos Disneyn prinsessaelokuvat olisikin tehty Yhdysvaltojen sodanjälkeisen kotirouvidylyä ihannoivan yhteiskunnan sijaan vaikkapa Saksassa, Suomessa tai Neuvostoliitossa, olisiko niissä esitetty naiskuva ollut erilainen?

2.3 Walt Disney Company

Walt Disney Animation Studiosin edeltäjän perustivat Walt Disney ja hänen veljensä ja liikekumppaninsa Roy O. Disney Yhdysvalloissa vuonna 1923 nimellä Disney Brothers Cartoon Studio. Se on maailman vanhin animaatiostudio. Aluksi studio tuotti lyhytelokuvia ja oheistuotteita. Sen suuri läpimurto tapahtui vuonna 1928, kun Mikki Hiiren hahmo luotiin. Samoihin aikoihin Disney lanseerasi monia muitakin kuuluisia hahmoja, kuten Minni Hiiren ja Aku Ankan. Hahmot yhdessä muodostivat perustan yritykselle. (Sanders 2021.)

Studio alkoi vuonna 1934 tuottaa ensimmäistä kokopitkää piirroselokuvaansa Lumikki ja seitsemän kääpiötä. Elokuva sai ensi-iltansa vuonna 1937. Se oli paitsi arvostelujen valossa, myös taloudellisesti jättimenestys: se tuotti ensimmäisellä teatterilevityskierroksellaan yli 8 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria (Davis 2007, 90).

Disney on sittemmin tuottanut paitsi animaatioelokuvia, myös lukuisia TV-sarjoja, live-action-elokuvia sekä toisen maailmansodan aikana sotapropagandaelokuvia Yhdysvaltain hallitukselle. (Sanders 2021.)

Walt Disney Company on vuosikymmenien aikana laajentanut toimintaansa myös animaatiotuotannon ulkopuolelle. Se on muun muassa avannut lukuisia Disneyland-teemapuistoja ympäri maailmaa sekä tuottanut ja myynyt valtavan määrän elokuviinsa liittyviä oheistuotteita. Se on myös ostanut omistukseensa lukuisia muita tuotantoyhtiöitä, kuten Pixar Animation studio, Lucasfilms, Marvel Entertainment. (Sanders 2021.)

Vuoteen 2023 loppuun mennessä studio on tuottanut 61 täyspitkää elokuvaa (Walt Disney Animation Studios i.a.).

Kuva 4. Walt Disney Companyn ikoniseksi muodostunut logo

2.4 Prinsessa-franchise

Franchise tarkoittaa tuoteperhettä.

Disney Prinsessa-franchise on Walt Disney Companyn tuoteperhe, joka kattaa useita sen elokuvissa esiintyneitä prinsessahahmoja alkaen vuodesta 1937. Tuoteperheeseen kuuluvat Lumikki (Lumikki ja seitsemän kääpiötä), Tuhkimo (Tuhkimo), Aurora (Prinsessa Ruusunen), Ariel (Pieni merenneito), Belle (Kau-notar ja hirviö), Jasmine (Aladdin), Pocahontas (Pocahontas), Mulan (Mulan), Tiana (Prinsessa ja sammakko), Tähtäpää (Kaksin karkuteillä), Merida (Urhea), Vaiana (Vaiana) sekä Raya (Raya ja viimeinen lohikäärme). (Writes 2023.)

Prinsessateemalla myydään monia erilaisia tuotteita: muun muassa DVD-levyjä, leluja, pikaruoka-aterioita, CD-levyjä, kirjoja, videopelejä, rooliasuja, vaatteita, liinavaatteita, koulutarvikkeita, meikkipakkauksia ja jopa Tuhkimon siivoustarvikkeita (Hairianto 2014). Kyseessä on yksi maailman tuottavimpia tuoteperheitä: vuonna 2021 Disney Prinsessa-franchise oli maailman viidenneksi suurin mediatuoteperhe, ja se on tuottanut elinaikanaan arviolta yhteensä 46,4 miljardia Yhdysvaltain dollaria (Romaine 2021).

Kulutuskulttuurilla on suuri merkitys identiteetin rakentumisessa erityisesti pienille lapsille, joiden mieltymykset leluihin ja tuotteisiin ovat seurausta laajemmasta sosialisatiosta. Tätä sosialisatiota ylläpitää muun muassa lapsille tarkoitettujen elokuvien, kuten Disneyn prinsessaelokuvien katselu. (Wolfe 2017.)

Prinsessaelokuvabisneksellä on huomattava yhteiskunnallinen vaikutus, sillä esimerkiksi esittämällä prinsessat tietynlaisina ja pahisnaiset toisenlaisina muovataan melko suoraan nuorten tyttöjen käsitystä naiseudesta ja siitä, millaiset piirteet ja arvot ovat siinä tavoiteltavia (Hairianto 2014).

Kuva 5. Pikkutyön unelma? Disney Prinsessa -oheistuotteita lelukaupassa

Kuten feministiset kriitikot ovat todenneet, Hollywood on perinteisesti teoksis-
saan ylläpitänyt patriarkaalista arvomaailmaa, joka on hallinnut länsimaista kult-
tuuria koko elokuvan historian ajan (Davis 2007, 20). Disney ei tee tässä poik-
keusta, vaan ilmentää varhaisissa elokuvissaan mies-, perhe- ja avioliittokeskei-
siä arvoja, joiden mukaan naisen tärkein tehtävä elämässä on päästä naimisiin,
perustaa perhe ja olla hyvä vaimo.

Vaikka Disney ja sen Prinsessa-franchise ovat muuttuneet 1990-luvulta alkaen
huomattavasti modernimmaksi ja tasa-arvoisemmaksi, fakta on, että Disney on
historiansa aikana tienannut miljardeja dollareita elokuvillaan, jotka ovat opetta-
neet nuorille tytöille hyvin kapeaa kuvaa naiseudesta ja ovat näin ollen osaltaan
edistäneet vanhojen sukupuolinormien säilymistä yhteiskunnassa vielä hieman
pidempään.

2.5 Naisten osuus esimerkkielokuvien HOD-rooleissa

Elokuvien HOD-rooleilla tarkoitetaan head of department- eli oman osaston vastuurooleja. Näitä ovat esimerkiksi ohjaaja, käsikirjoittaja ja tuottaja. Kun analysoidaan naishahmoissa ilmeneviä sukupuolistereotyyppioita, on joiltain osin olennaista tietää, ovatko hahmojen tekijät miehiä vai naisia.

Oheinen taulukko näyttää, kuinka suuri osa tässä opinnäytteessä käsiteltävien elokuvien ohjaajista, käsikirjoittajista ja tuottajista oli miehiä ja kuinka suuri osa naisia (IMDB i.a.a., i.a.b., i.a.c., i.a.d., i.a.e., i.a.f., i.a.g.). Naiset loistavat poissaolollaan.

<i>Elokuvan nimi</i>	<i>Ohjaus</i>	<i>Käsikirjoitus</i>	<i>Tuotanto</i>
<i>Lumikki ja seitsemän kääpiötä</i>	Miehiä: 6 Naisia: 0	Miehiä: 7 Naisia: 1	Miehiä: 1 Naisia: 0
<i>Tuhkimo</i>	Miehiä: 3 Naisia: 0	Miehiä: 10 Naisia: 0	Miehiä: 1 Naisia: 0
<i>Liisa ihmemaassa</i>	Miehiä: 4 Naisia: 0	Miehiä: 14 Naisia: 0	Miehiä: 1 Naisia: 0
<i>Prinsessa Ruusunen</i>	Miehiä: 5 Naisia: 0	Miehiä: 7 Naisia: 0	Miehiä: 1 Naisia: 0
<i>101 dalmatialaista</i>	Miehiä: 3 Naisia: 0	Miehiä: 1 Naisia: 0	Miehiä: 1 Naisia: 0
<i>Pelastuspartio Bernard ja Bianca</i>	Miehiä: 3 Naisia: 0	Miehiä: 9 Naisia: 1	Miehiä: 2 Naisia: 0
<i>Pieni merenneito</i>	Miehiä: 2 Naisia: 0	Miehiä: 6 Naisia: 0	Miehiä: 3 Naisia: 1

Taulukko 1. Opinnäytteessä käsiteltävien elokuvien ohjaajien, käsikirjoittajien ja tuottajien sukupuolijakauma

Naisten työllistyminen erityisesti päättäviin asemiin oli 1930–1980-luvuilla Yhdysvalloissa paljon vaikeampaa ja harvinaisempaa kuin tänä päivänä. Myös tämä seikka selittää osaltaan taulukon hyvin alhaisia lukuja koskien naisten osuutta HOD-rooleissa.

Lumikin ilmestymisen tienoilla vuonna 1940 naisten kokonaistyöllisyysaste Yhdysvalloissa oli 25,4 % kaikista työikäisistä naisista. Toisen maailmansodan jälkeen se nousi muutamalla prosenttiyksiköllä, ja vuonna 1950 se oli 28,6 %. Tämän jälkeen määrä on lähtenyt nousuun, ja vuoteen 1989 ja Pienen merenneidon julkaisuun mennessä se oli 57,9 %. (Ortiz-Ospina, Tzvetkova ja Roser 2018.)

Työssäkäyvien naisten prosentuaalinen osuus on kaksinkertaistunut vuosien 1940 ja 1989 välillä, mutta määrät ovat silti merkittävästi pienempiä kuin miehillä. Vuonna 1950 työikäisten miesten työllisyysaste oli Yhdysvalloissa 86,4 %, ja vuonna 1990 76,4 % (US Bureau of Labor Statistics 2007).

Tilastojen valossa on siis osoitettavissa, että miehiä on 1900-luvun työmarkkinoilla ollut määrällisesti paljon enemmän kuin naisia. Myös oheisesta taulukosta voidaan päätellä, että miehillä on ollut naisia huomattavasti enemmän mahdollisuuksia päästä HOD-rooleihin Disneyn elokuvatuotannoissa ja tätä kautta myös valtaa päättää, millaisia hahmoja he haluavat elokuvaan luoda.

3 Hyvän ja pahan piirteitä

Miten hyvä ja paha ilmenevät Disneyn naisissa? Jokainen hahmo on yksilö, mutta tietyillä piirteillä on tapana toistua naispuolisissa protagonisteissa, deuteragonisteissa ja antagonisteissa elokuvasta ja vuosikymmenestä toiseen.

3.1 Tarkasteltavat hahmot

Protagonistilla tarkoitetaan päähenkilöä, jonka näkökulmasta tarina kerrotaan. Deuteragonistilla tarkoitetaan seuraavaksi tärkeintä hahmoa protagonistin jälkeen: hän on juonen kannalta oleellinen hahmo, mutta tarina ei pyöri hänen ympärillään. Antagonisti on puolestaan tarinassa protagonistin vastustaja. (Master-Class 2023.)

3.1.1 Lumikki ja seitsemän kääpiötä (1937)

Disneyn ensimmäisessä pitkässä piirroselokuvassa protagonistina toimii Lumikki. Hän on nuori, kaunis ja herttainen prinsessa, joka haaveilee prinssistä ja avioliitosta. Tarinan antagonistina toimii Ilkeä kuningatar, Lumikin äitipuoli. Hänen tavoitteenaan on olla maan kaunein nainen, minkä vuoksi hän ensin pukee Lumikin ryysyihin, ja kun tämä ei toimi, yrittää kahdesti tappaa hänet.

Kuva 6. Lumikki ja Ilkeä kuningatar

3.1.2 Tuhkimo (1950)

Nimikkoelokuvansa protagonistina toimii Tuhkimo. Hän on nuori, kaunis ja herttainen tyttö, joka on alistettu toimimaan kotitalossaan piikana isänsä kuoltua. Hän haaveilee prinssistä ja onnellisuudesta. Antagonistina tarinassa toimii hänen äitipuolensa Lady Tremaine, joka on kateellinen Tuhkimon kauneudesta ja sen takia kiusaa tätä kahden tyttärensä kanssa.

Kuva 7. Tuhkimo ja Lady Tremaine

3.1.3 Liisa ihmemaassa (1951)

Kolmannen käsiteltävän elokuvan protagonistiksi on Liisa. Hän on pieni tyttö, joka seuraa uteliaana näkemäänsä valkoista kania ja päätyy sen seurauksena ihme-
maahan. Tarinan antagonistiksi on ihmemaahan hallitsijana toimiva Herttakuningatar, jolla on lyhyt pinna ja halu katkoa päitä kaikilta, jotka jollain tapaa ärsyttävät häntä – muun muassa Liisalta.

Kuva 8. Liisa ja Herttakuningatar

3.1.4 Prinsessa Ruusunen (1959)

Prinsessa Ruusunen -elokuvan protagonisti on Aurora. Hän on prinsessa, jolla on syntymälahjana saadut kauniit kasvot ja satakielen lauluääni. Hän asuu väliaikaisesti metsämökissä kolmen haltiakumminsa kanssa ja haaveilee prinssistä ja rakastumisesta. Hänen vastavoimansa tarinassa on Pahatar, haltia, joka jätettiin aikanaan kutsumatta Aurora-vauvan ristiäisiin. Tästä loukkaantuneena hän on langettanut prinsessan päälle kuolemaan tähtäävän kirouksen.

Kuva 9. Aurora ja Pahatar

3.1.5 101 dalmatialaista (1961)

Viidennessä käsiteltävässä elokuvassa ei ole naispuolista protagonistia. Tarinan deuteragonistina voidaan kuitenkin pitää Anita Radcliffea, ihmisprotagonisti Roger Radcliffen vaimoa. Anita on kaunis ja ystävällinen nuori nainen, joka huolehtii tunnollisesti hänen ja miehensä koirista ja niiden pennuista. Elokuvan antagonisti Cruella De Vil taas on rikas ja eksentrisen muotisuunnittelija, jolla on sairaaloinen himo valmistaa turkistakki dalmatialaiskoirien turkeista. Hän sieppaa ja yrittää tappaa Anitan ja Rogerin koirien pennut toteuttaakseen suunnitelmansa.

Kuva 10. Anita Radcliffe ja Cruella De Vil

3.1.6 Pelastuspartio Bernard ja Bianca (1979)

Disney ei 101 dalmatialaista -elokuvan jälkeen julkaissut lähes 20 vuoteen elokuvaa, jossa hyvä ja paha naishahmo kohtaisivat. Tämän tauon rikkoi Pelastuspartio Bernard ja Bianca, jonka päähenkilönä kahden hiiren ohella toimii pieni orpopyttö nimeltä Penny. Hän on sisukas, rohkea ja älykäs tyttö, joka haaveilee tulevansa adoptoiduksi. Elokuvan antagonistina toimii Madame Medusa, ahne ja julma nainen, jolla on pakkomielle saada itselleen suuri, toistaiseksi kateissa oleva timantti. Hän kidnappaa Pennyn orpokodista käyttäkseen häntä timantin etsimisessä.

Kuva 11. Penny ja Madame Medusa

3.1.7 Pieni merenneito

Seitsemannen ja viimeisen käsiteltävän elokuvan protagonistiksi on Ariel, nuori, kaunis ja seikkailunhaluinen merenneito. Hän haaveilee prinssistä ja ihmisten maailmassa elämisestä. Hän luovuttaa äänensä elokuvan antagonistille, meri-noita Ursulalle saadakseen vastineeksi jalat ja mahdollisuuden päästä prinsinsä luokse elämään maan päällä. Ursulan motiivina arveluttavalle sopimukselle on kuitenkin vallanhimo ja halu päästä hallitsemaan seitsemää merta.

Kuva 12. Ariel ja Ursula

3.2 Fyysiset piirteet

3.2.1 Kasvot

Esimerkkielokuvien naispuolisten protagonistien ja deuteragonistien hahmo-designeissa kasvojen ja osalta korostuvat nuoruus, luonnollisuus, söpöys ja viattomuus.

Kasvonpiirteet ovat klassisen kauniita ja pehmeitä, eikä mikään osa-alue niissä ole liioiteltu tai silmiinpistävä. Silmät ovat suuret, leuka ja nenä pienet, hampaat suorat, iho sileä ja ilmeet yleensä hillityt. Minkäänlaiset rumana tai maskuliinisenä pidetyt ilmeet missään vaiheessa elokuvia ovat harvinaisia.

Kuva 13. Hyvien naisten kasvoja

Yleisesti ottaen kaikkien esimerkkielokuvien naispuolisten hyvisten ulkonäkö on huoliteltu, hillitty ja luonnonkaunis. Meikkiä ei esiinny kenelläkään. Ulkonäkö viestii hahmojen vaatimattomuudesta, ja prinsessojen luonnonkauneutta korostetaan elokuvissa paitsi visuaalisesti, myös verbaalisesti kerronnassa. Aurora saa syntymälahjaksi kauneutta, ja Lumikki ja Tuhkimo joutuvat kumpikin äitipuoliensa vainoamiksi kauneutensa takia... kauneus määrittelee heidän elämänsä niin hyvässä kuin pahassa.

Antagonisteilla kasvopiirteet ovat usein liioitellut ja klassisten kauneusihanteiden valossa yleensä myös rumat. Ilkeä kuningatar, Lady Tremaine ja Pahatar ovat ainoita, joista ei ole kasvopiirteiden osalta piirretty vallitsevien kauneusnormien valossa suorastaan rumia.

Kuva 14. Antagonistinaisten kasvoja

Herttakuningattarella on kasvopiirteisiin lisätty maskuliinisia piirteitä sekä paksut kulmakarvat, eikä hänellä näytä olevan juurikaan naisille hyvin tyypillisesti piirrettyjä ripsiä. Hän näyttää lähinnä isolta, vihaiselta mieheltä. Cruella De Vil harmaankalpeine ihoineen ja lommoposkineen tuo mieleen kummituksen.

Merinoita Ursulan räikeä ulkonäkö huokuu stereotyyppistä 1980-luvun drag queenia. Hahmo onkin saanut innoituksensa Divine-nimisestä drag queenista (Zornosa 2023). Drag queenit tuskin edustivat perinteisessä mielessä ihannenaiskuvaa.

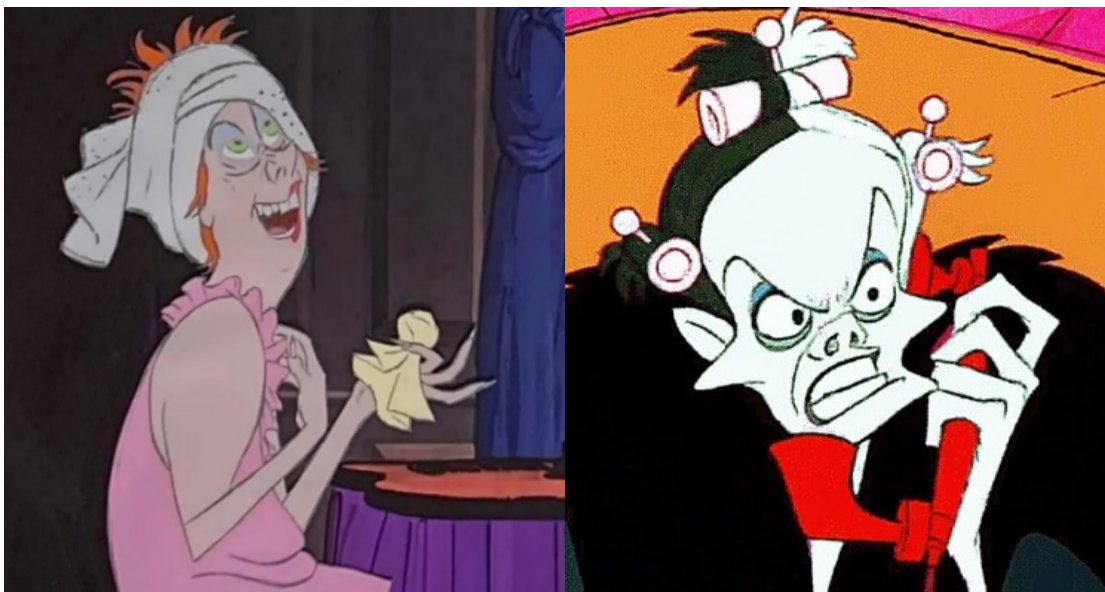

Kuva 15. Divine ja Ursula

Hertt kuningatarta lukuun ottamatta kaikilla pahisnaisilla on korostuneen kaarevat, meikatut kulmakarvat. Kulmakarvojen lisäksi myös muita kasvonpiirteitä on yleensä jollain tavalla liioiteltu.

Madame Medusalla ja Cruella De Vilillä on pysty nenä, Lady Tremainella kyömy ja Ursulalla korostuneen pieni. Hertt kuningattarella ja Cruella De Vilillä on lähes olemattoman ohuet huulet.

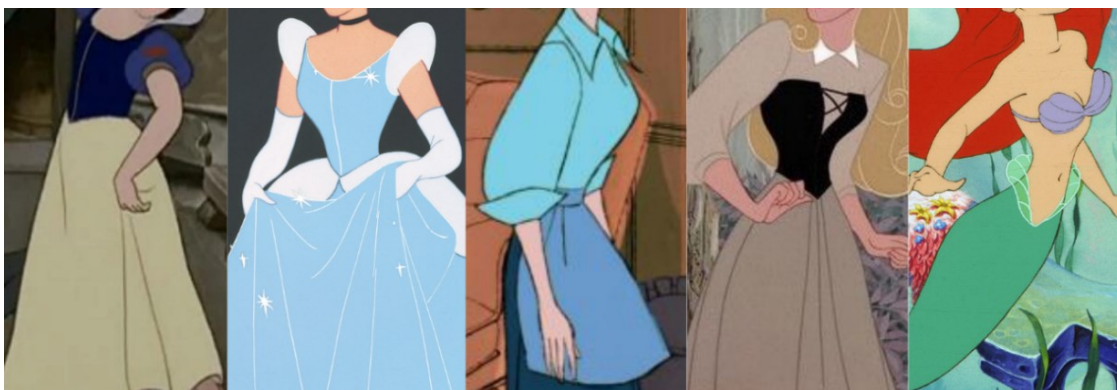
Esimerkkitapauksista kuudella seitsemästä on vahva meikki kasvoillaan. Vain kaksi heistä esiintyy elokuvassaan edes väliaikaisesti ilman meikkiä. Näin tehtyään Cruella De Vil ja Madame Medusa näyttävät lähinnä vanhan ja ruman naisen pilakuvilta.

Kuva 16. Madame Medusa ja Cruella De Vil ilman meikkiä

3.2.2 Vartalotyyppi ja paino

Yksi silmiinpistävä ero prinsessojen ja raivottarien välillä on paino ja vartalotyyppi. Naispuoliset aikuiset ja teini-ikäiset hyvikset ovat tarkastellun aikakauden elokuvissa kaikki hoikkia ja tiimalasivartaloisia.

Kuva 17. Hyvien naisten kehoja

Heidän silhuettinsa ovat keskenään todella samanlaisia, ja niissä korostetaan lähes aina samoja piirteitä, kuten kapeaa vyötäröä, näkyviä muttei liian suuria rintoja ja yleisesti solakkaa mutta muodokasta olemusta.

Merkillepantavaa on se, miten heidän vyötärönsä ovat kavenneet vuosi vuodelta enemmän ja enemmän, ja Auroralla ja Arielilla se alkaa olla jo samaa luokkaa heidän kaulojensa kanssa.

Pahisnaisilla hajontaa on enemmän, yleensä siihen suuntaan, jota yhteiskunnassa on sillä hetkellä pidetty huonona. Hahmoissa näkyy selvästi laajasti omaksuttu ajattelutapa siitä, että liiallinen lihavuus tai laihuus tekevät naisesta vähemmän naisellisen ja viehättävän.

Kuva 18. Pahojen naisten kehoja

Ylipainoista vartalotyyppiä edustavat tarkastelluissa elokuvissa Ursula sekä Herttakuningatar. Ylipainoa ei ole piirretty hienovaraiseksi pyöreudeksi vaan korostetun suureksi ja näyttäväksi ominaisuudeksi.

Ilkeä kuningatar, Lady Tremaine ja Pahatar vaikuttavat ruumiinrakenteeltaan sopusuhtaisilta. Ilkeällä kuningattaren ja Pahattaren silhuetit tosin häivytetään

massiivisilla viitoilla ja kaapumaisilla vaatteilla lähes täysin. Länsimaisen kauneushanteen mukaan yleisesti kauniina pidettyjä muotoja ei siis näy heidänkään osaltaan juuri lainkaan.

Cruella de Vil on puolestaan korostuneen, miltei luurankomaisen laiha, mutta toisin kuin laihoilla prinsessoilla, hänen muotonsa ovat terävät ja kulmikkaat eivätkä pyöreät ja naiselliset. Rinnat ja lantion luut näyttävät töröttävän vaatteiden läpi, ja ranteet ovat hädin tuskin paksummat kuin sormet.

Huomionarvoinen tapaus on myös Madame Medusa, jonka vartalotyyppi on varsin tyypillinen, tavallisen keski-ikäisen naisen vartalo: hänen lantionsa on alaspäin levenevä ja päärynänmallinen, rinnat riippuvat ja selässä ja vatsassa on makkaroita. Moni tavallinen nainen näyttää siltä oikeassa elämässä. Silti Madame Medusan vartalo ei vaikuta lähestyvän tätä niin sanottua normaalia arvostuksella, vaan keho on piirretty näyttämään lähinnä hemaisevan vastakohtakarikatyyriltä.

Kuva 19. Madame Medusan vartalotyyppi

3.3 Luonne ja ominaisuudet

Toisen maailmansodan jälkeen yhdysvaltalaiset naiset, jotka olivat sodan aikana saaneet hieman maistaa itsenäisyyttä ja ansiotyötä, olivat jonkin verran osoittaneet mieltään muun muassa sodanaikaisten työpaikkojensa säilymisen puolesta. Poliittinen ilmapiiri ei kannustanut tähän, ja pitkälti miesjohtoinen Hollywood otti asiasta koppia luomalla elokuviinsa naisten itsenäistymishaluja hillitsemään uudentyyppisen tähden: herkän, unelmanpehmeän, hyvin naisellisen, hoivattavan ja miehen hyväksyntää alati hakevan, nukkemaisen naisen. Tämän-tyyppiset hahmot vetosivat miesten fantasioihin ja herättivät myös naisissa ihailua ja jäljittelynhalua. (Pitman 2003, 227–228)

3.3.1 Tahto ja tavoitteet

Ajan käsitys ihanteellisesta naispäähenkilöstä näkyi myös klassisen ajan Disney-elokuvissa selvästi. Disneyn kolme ensimmäistä kolme prinsessaa, Lumikki, Tuhkimo ja Aurora, eivät osoita elokuviensa aikana muuta pitkän tähtäimen tavoitetta elämässään kuin saada itselleen prinssi.

Lumikki ja Tuhkimo ovat kumpikin elokuviensa alussa epäreilusti pakotettuja raatamaan piikoina ryysyjä yllään, mutta asia ei haittaa heitä niin paljoa, että asialle kannattaisi itse yrittää tehdä paljoakaan. On kannattavampaa odottaa pelastavaa prinssiä, koska hyvät ja kauniit naiset pelastetaan aina.

Hollywood-ihanteen täysi vastakohta, turmiollinen nainen, oli puolestaan henkisesti kivikova, epänaissellinen, itsenäinen ja miehistä piittaamaton. Klassisen ajan naispahiksilla on selkeitä tavoitteita: Ilkeä kuningatar haluaa paitsi hallita valtakuntaa yksin (tehty), myös olla siellä kaikkein kaunein. Pinnallista ehkä, mutta kunnianhimoista.

Lady Tremaine haluaa näyttää jommankumman tyttäristään prinssille, jotta perhe saisi vaurautta ja kunniaa. Hän ei tyydy vain odottelemaan prinssiä saapuvaksi vaan pyrkii aktiivisesti tavoitteeseensa ja antaa tyttärelleen muun muassa musiikinopetustunteja mahdollisuuksien parantamiseksi.

Pahatar haluaa paitsi hallita omaa pimeää armeijaansa (tehty), myös kostaa kuninkaalle ja kuningattarelle, jotka loukkasivat häntä. Ehkä pikkumaista ja vähän teatraalista, mutta kiistatta aktiivista toimintaa.

Kuva 20. Pahattaren kirouksen motiivina on loukatuista tunteista seurannut kostonhimo – käyttäytyisikö ihanteellinen nainen niin?

3.3.2 Ei-toivotut tunteet ja niiden ilmaisu

Pahikset ilmentävät käytöksessään kunnianhimon lisäksi paljon muitakin sellaisia piirteitä, joita on perinteisesti pidetty naisille paheksuttavina. Esimerkiksi vihan avointa ilmaisemista ei olla pidetty hienolle naiselle sopivana käytöksenä.

Merkille pantavaa on esimerkiksi Herttakuningattaren rajut mielialanvaihtelut. Hän usein menettää hermonsä silmänräpäyksessä ja alkaa huutaa. Myös Cruella De Vil ja Madame Medusa korottavat ääntään toistuvasti, kun asiat eivät mene heidän mielensä mukaan.

Hyvät naiset eivät huuda tai raivoa. He alkavat yleensä itkeä, kun jotain menee pieleen tai asiat ovat muutoin huonolla tolalla. Harva heistä näyttää vihaa silloinkaan, kun sille olisi hyvä syy: esimerkiksi Tuhkimon päältä kirjaimellisesti revittää hänen kuolleen äitinsä vanha tanssiaispuku riekaleiksi, mutta itsensä puolustamisen tai suuttumisen sijaan hän juoksee pois itkemään.

Vasta myöhemmissä elokuvissa naisprotagonistit säännöllisemmin ryhtyvät hommiin pelkän itkemisen sijaan, ja Penny ja Ariel tekevät jo itse asioita tavoitteidensa, esimerkiksi vapauden eteen.

Ahneus on piirre, joka toistuu monissa naispahiksissa. Ursula haluaa seitsemän meren valtiuden, Cruella De Vil dalmatialaisturkin ja Madame Medusa Paholaisen silmä -nimisen timantin. He ovat myös prinsessoihin ja muihin hyviin naisiin nähden paljon häikäilemättömämpiä haluamiensa asioiden tavoittelemisessa. He pyrkivät aktiivisesti päämääriinsä – keinoja kaihtamatta.

On myös huomionarvoista, että lähes kaikki naispahikset käyttävät tavalla tai toisella valtaa muihin, oli se sitten oman valtakunnan tai kätyreiden käskyttämisen muodossa. Heistä moni myös aktiivisesti hakee itselleen lisää valtaa ja mahtia.

Prinsessoilla ei kuninkaallisesta syntyperästään huolimatta ole mahdollisuuksia tai juuri kiinnostustakaan käyttää valtaa. He tekevät yleensä mieluummin, mitä muut käskevät.

Kokonaisuudessaan on huomionarvoista, että naisantagonistit ilmentävät toiminnassaan systemaattisesti ja tahallaan muun muassa ylpeyttä, ahneutta, kateutta ja vihaa. Erittäin huomionarvoista on myös se, että nämä teot ovat katolisen teologian mukaan osa seitsemän kuolemansynnin oppia, ja näitä syntejä toteuttamalla ihminen rikkoo Jumalaa vastaan vapaaehtoisesti ja tietoisesti tavalla, jota ei voida antaa anteeksi (Kjær 2020). Yhdysvallat oli erittäin kristillinen maa 1900-luvulla: vuonna 1948 91 % prosenttia sen asukkaista identifioitui kristityiksi, ja vuonna 1989 määrä oli 82 % (Newport 2009).

Hyveellinen ja jumalaa pelkäävä nainen ei kapinoisi uskonoppeja vastaan näin häpeilemättömästi.

3.3.3 Suhteet miehiin

1930–1980-lukujen avioliittokeskeinen asenneilmapiiri näkyy erityisen vahvasti siinä, kirjoitetaanko naishahmolle miespuolista puolisoa vai ei ja miten hahmo yleisesti suhtautuu miehiin. Tuohon aikaan naiselle ihanteellista oli olla sekä omaa miestänsä että muita miehiä kohtaan nöyrä, tottelevainen ja kunnioittava, Miesten halveksiminen nähtiin paheksuttavana ja epänaiseellisena piirteenä.

Jos mukaan ei lasketa selviä lapsihahmoja, on esimerkkielokuvien jokainen naispäähenkilö elokuvan lopussa vähintään yhdessä ja yleensä naimisissa miehen, yleensä prinssin kanssa. He kaikki tapaavat elokuviansa alkupuolella miehen, ja tämä ohjailee vahvasti heidän toimintaansa ja tarinan kulkua. Miehestä haaveillaan, häntä tavoitellaan, hänen odotetaan pelastavan neito hädästä ja joskus hänen puolestaan myös uhraudutaan.

Antagonistinaisilla sen sijaan ovat miehet vähissä. Herttakuningatar on ainoa naimisissa oleva nainen. Ilkeä kuningatar ja Lady Tremaine ovat leskiä. Käsitellyistä seitsemästä hahmosta neljä on naimattomia: Cruella de Vil, Pahatar, Madame Medusa sekä Ursula.

Kuva 21. Herttakuningattaren ja Herttakuninkaan parisuhteen tasapainoa.

Vaikka Herttakuningatar on naimisissa, hän ei kunnioita aviomiestään tai pidä hänestä. Hän pitää Herttakuningastaan täysin tossun alla: huutaa, komentelee ja määräilee paitsi miestänsä, myös heidän näennäisesti yhteistä valtakuntaansa antamatta kuninkaalle juurikaan sananvaltaa sen asioissa.

Herttakuningatar on kuvattu paitsi henkisesti dominoivana, myös fyysisesti isompana ja miehekkäämpänä kuin pienikokoinen, alati hymyilevä ja yleensä hiljaa pysyttelevä miehensä. Näillä kahdella perinteiset sukupuoliroolit vaikuttavat kääntyneen jossain määrin ylösalaisin.

Huomionarvoista pahojen naisten miessuhteissa on paitsi niiden olemassaolon puute, myös se, ettei naisista yksikään sellaisia vaikuta haluavan tai tavoittelevan, ainakaan mistään muusta syystä kuin käytännön hyödyn kannalta. Miehiin kohdistuva romanttinen rakkaus tuntuu puuttuvan heiltä kaikilta käytännössä kokonaan.

Ainoa hetki kaikista seitsemästä käsitellystä elokuvasta, jonka aikana jotain tällaista muistuttavaa on ruudulla havaittavissa, tapahtuu Pienessä merenneidossa, kun Ursula väliaikaisesti muuttaa itsensä kauniiksi tytöksi ja yrittää käytännön syistä hurmata Arielin prinssin itselleen.

Kuva 22. Harvinainen hetki: Ursula valepuvussaans Arielin prinssin kainalossa.

Oli kyse sitten romanttisista suhteista tai muihin mieshahmoihin kohdistuvasta toiminnasta, ei yksikään antagonisteista kohtelee heitä nöyrästi tai kunnioittavasti. Huomattava osa heistä Herttakuningattaren tapaan korostetusti pompottelee ja komentelee miehiä ympärillään: Cruella raivoaa ja komentelee kahta mieskätyriään ja Medusa karjuu apurilleen, mäiskii tätä toistuvasti kepillä ja ampuu haulikolla.

Kuva 23. Cruella de Vil käskyttämässä kätyreitään Jasperia ja Jesperiä.

3.3.4 Ikä

Jokaisessa käsitellyssä elokuvassa yhtä lukuun ottamatta toistuu pitkälti samanlainen ikäero naisantagonistien ja hyvisnaisten välillä: hyvis on lapsi tai teini, ja pahis on selvästi aikuinen nainen.

Auroran ja Arielin kerrotaan olevan 16-vuotiaita, ja heidän vastavoimansa Paha-tar ja Ursula ovat selvästi paljon vanhempia, noin keski-ikäisiltä vaikuttavia. Lumikki vaikuttaa vielä tätäkin nuoremalta: katsojat ovat yleisesti arvioineet hänet noin 14-vuotiaaksi. Hänen äitipuolensa Ilkeä kuningatar on todennäköisesti ainakin tuplasti vanhempi, minkä lisäksi hän muuttaa itsensä vanhaksi elokuvan loppupuolella, jolloin ikäero kasvaa entisestään.

Myöskään Tuhkimon tarkkaa ikää ei mainita, mutta hänkin näyttää hyvin nuorelta, ja hänen äitipuolensa Lady Tremaine on todennäköisesti ainakin kaksi kertaa vanhempi. Liisa ja Penny taas ovat selvästi lapsia, ja Madame Medusa ja Herttakuningatar selvästi aikuisia.

Poikkeuksen tähän sääntöön tekee 101 dalmatialaista, jossa mainitaan, että Cruella De Vil ja Anita Radcliffe ovat vanhoja koulukavereita ja näin ollen oletettavasti samaa ikäluokkaa. Kaikissa muissa elokuvissa kaava on sama: aikuinen nainen terrorisoi nuorempaa, eikä iällisesti tasavertaisia taistelupareja ole.

Kuva 24. Klassinen asetelma Lumikissa: vanha akka kiusaamassa nuorta neitoa.

Kuva 25. Klassinen asetelma Tuhkimossa: vanha akka kiusaamassa nuorta neitoa.

Ikään on perinteisesti liitetty erilaisia ennakkokäsityksiä esimerkiksi luonteenpiirteisiin liittyen. Hyvisnaiset vaikuttavat automaattisesti nuoruutensa myötä viattomilta, naiiveilta ja hyväntahtoisilta, kun taas vanhasta antagonistista katsojalle tulee alitajuisesti mieleen katkera ja pahansisäinen eukko.

3.4 Kätyrit ja toissijaiset antagonistit

Harva antagonisti toimii täysin yksin. Esimerkkielokuvien jokaisella pääasiallisella antagonistilla on apunaan yksi tai useampi toissijainen antagonisti joko koko elokuvan ajan tai osan siitä. Kätyrihahmoissa esiintyy sekä ihmisiä että eläimiä.

Kuva 26. Toissijaiset antagonistit ylävasemmalta alkaen: metsästäjä, Anastasia ja Drizella, Lucifer-kissa, korttisotilaat, kätyriarmeija, Diablo-korppi, Jasper ja Jesper, Nuppi, krokotiilit Brutus ja Nero sekä ankeriaat Kiero ja Liero.

Ilkeää kuningatarta auttaa hänen metsästäjänsä, ja Lady Tremainea hänen tyttärensä Anastasia ja Drizella sekä kissa Lucifer. Herttakuningattarella on apunaan korttisotilaat, Pahattarella kätyriarmeija sekä korppi Diablo, ja Cruella De Vilillä kätyrinsä Jasper ja Jesper. Madame Medusan joukoissa seisovat kätyri Nuppi sekä lemmikkikrokotiilit Brutus ja Nero. Myös Ursula turvautuu eläinmaailmaan, ja hänen kätyreitään ovat ankeriaat Kiero ja Liero.

Huomionarvoiseksi seikaksi kätyreitä analysoidessa nousee heidän sukupuolija-kaumansa. Ylivoimaisesti suurin osa pahisnaisten ihmisapureista ja / tai käskytettävistä on miespuolisia. Tämä voi selittyä ainakin osittain sillä ajatuksella, että naiselle on perinteisesti pidetty hyvin sopimattomana asettua miesten yläpuolelle. Sellainen käytös onkin siis melko luontevasti ollut pahalle naiselle ominaista. Prinsessat eivät moiseen alentuisi.

Vain yhden antagonistin apurit ovat naispuolisia, hekin verisiteellä: Lady Tremaine tyttäret Anastasia ja Drizella, jotka tunnetaan paremmin ”rumina sisarpuolina”. Hiemaan kyseenalaiseksi jää toki se, paljonko tyttäristä on äidilleen hänen tavoitteissaan apua. Tätä yhtä äiti-tytär-sidosta lukuun ottamatta pahisnaiset eivät tarkastelluissa elokuvissa tee lainkaan yhteistyötä toisten naisten kanssa. Tarvittaessa he turvautuvat miespuolisiin käskyläisiin esimerkiksi silloin, kun pitää tehdä likaista työtä.

Toissijaiset antagonistit poikkeavat myös ulkonäöltään pääasiallisista antagonisteista. Heidän ulkonäöllisiä ominaisuuksiaan ei ole samalla tavalla liioiteltu äärimmilleen. Ihmiset näyttävät enimmäkseen ihmisiltä, eivät niinkään pilakuvilta. Luihu ilmeily saa heidät toki näyttämään pahantahtoisilta, mutta suurin osa hahmoista voisi neutraaleilla tai myönteisillä ilmeillä olla myös hyviksiä ilman, että asetelma tuntuisi visuaalisesti hyvin erikoiselta. Samaa ei voi sanoa pääasiallisista antagonisteista.

Toinen selvästi pääpahikset ja toissijaiset antagonistit erottava piirre on luonne. Siinä missä pääasialliset antagonistit eivät kunnioita minkäänlaisia auktoriteetteja, kätyrit ovat pääosin hyvin lojaaleja ja palvelualttiita pomojaan kohtaan ja

ottavat usein vastaan moraalisesti hyvin arveluttaviakin käskyjä ilman vastalauseita.

Selvän poikkeuksen lojaaliuteen tekee Ilkeän kuningattaren metsästäjä, joka saa käskyn tappaa Lumikki ja tuoda hänen irti leikattu sydämensä kuningattarelle. Metsästäjän omatunto kuitenkin estää häntä, ja hän päättää viime hetkellä olla toteuttamatta tehtävänsä, vaikka se tarkoittaakin kuningattaren pettämistä. Myös Madame Medusan Nuppi osoittaa elokuvan lopussa kapinoinnin merkkejä epäreilun saaliinjaon myötä. Toissijaisen antagonistien kapinointi vaikuttaa nimenomaan liittyvän arvoihin ja moraaliiin: heillä on jokin henkinen raja, jota ei voikaan ylittää.

3.5 Muotokieli

Muotokielellä tarkoitetaan ajatusta siitä, että ihmisille ennestään tuttuja muotoja käytetään viestimään erilaisia merkityksiä. Esimerkiksi hahmodesigneissa muodot voivat tehokkaasti kertoa tarinaa, osoittaa hahmon luonnetta, ja herättää katsojassa tunnereaktioita ilman sanoja. (The Walt Disney family museum i.a.) Perusmuotoihin, kuten ympyröihin, neliöihin ja kolmioihin liittyy erilaisia ennakkokäsityksiä ja mielikuvia.

Ympyrän muoto herättää perinteisesti vaikutelman leikkisyydestä, nuorekkuudesta, ystävällisyydestä, pehmeystä, harmittomuudesta ja lähestyttävyydestä (Tillman 2011, luku 5; The Walt Disney family museum i.a.). Disney käyttääkin prinsessahahmoissaan paljon ympyröitä ja pehmeitä muotoja viestimään heidän kilttiä ja sopuisaa luonnettaan katsojalle.

Neliön muotoon yhdistetään usein tasapainoisuuden, turvallisuuden, voimakkuuden, luotettavuuden ja maskuliinisuuden kaltaisia piirteitä (Tillman 2011, luku 5; The Walt Disney family museum i.a.). Disney käyttää neliöitä naishahmoillaan erittäin harvoin, ja se onkin perinteisesti ollut lähinnä mieshahmoille, erityisesti prinsseille varattu muoto.

Kolmiot viestivät muun muassa arvaamattomuutta, vaarallisuutta, jännitystä sekä salakavaluutta (Tillman 2011, luku 5; The Walt Disney family museum i.a.). Antagonistihahmoilla kolmiomuodot ovatkin hyvin yleisiä, ja heistä monilla niitä esiintyy usealla eri kasvojen ja kehon osa-alueilla. Terävä muoto viestittää katsojalle alitajuisesti, että kyseinen hahmo on jollain tavalla arvaamaton.

Kaikilla käsitellyillä hahmoilla esiintyy jossain määrin sekä pyöreitä että teräviä muotoja, mutta kuten oli odotettavissa, teräviä muotoja esiintyy eniten antagonisteilla.

Kuva 27. Tuhkimon ja Lady Tremainen kasvonpiirteet – huomaa erot erityisesti leuan, kulmakarvojen, nenän ja hiusrajan kulmikkuudessa.

Kuva 28. Auroran ja Pahattaren kasvonpiirteet – prinsessana Aurora on edeltäjiään hieman kulmikkaampi, mutta ero Pahattareen on silti silmiinpistävä.

Kuten vertailukuvista voidaan päätellä, hyvinä kuvatut naiset ovat piirteiltään pääosin hyvin pyöreitä ja pehmeitä, kun taas antagonisteilla esiintyy huomattavasti enemmän kulmikkautta ja terävyyttä. Tällä on todennäköisesti haluttu käyttää hyödyksi katsojalle tuttuja muotoja ja niihin liittyviä ennakkokäsityksiä ja niiden kautta luoda tunnereaktio, jonka mukaan pyöreäpiirteinen hahmo on helposti lähestyttävä ja mukava, ja teräväpiirteinen taas todennäköisesti hankala ja vaarallinen. Hahmon ei tarvitsisi edes avata suutaan, kun katsoja tekisi jo hänen ulkomuotonsa perusteella tämän oletuksen.

3.6 Värit

Muotojen tapaan myös väreihin perinteisesti liitetään erilaisia alitajuisia mielikuvia. Näitäkin on käytetty esimerkkielokuviissa hyödyksi pahan erottamisesta hyvästä visuaalisin keinoin.

	Iho	Hiukset	Silmät	Vaatteet, meikki jne
Lumikki				
Tuhkimo				
Liisa				
Aurora				
Anita				
Penny				
Ariel				
	Iho	Hiukset	Silmät	Vaatteet, meikki jne
Ilkeä kuningatar				
Lady Tremaine				
Herttakuningatar				
Pahatar				
Cruella De Vil				
Madame Medusa				
Ursula				

Kuva 29. Elokuviista tehtyjen kuvakaappauksien pohjalta koottu värikartta hyvis- ja pahisnaisissa yleisimmin elokuvien aikana esiintyvistä väreistä.

Punaisella värillä viestitään usein suuria tunteita, kuten voimaa, rakkautta, intohimoa, vihaa, aggressiivisuutta ja vaarallisuutta (Hellerman 2022). Prinsessoilla punaista esiintyy todella harvoin: Lumikin huulet ja Arielin hiukset ovat punaiset, ja siihen se jääkin. Antagonisteilla taas jokaisella esiintyy punaista väriä jossain muodossa, yleensä meikeissä ja vaatteissa. Kaikilla Herttakuningatarlukuun ottamatta on muun muassa joko punaista tai tumman pinkkiä huulipunaa.

Sininen väri voi tyypillisesti viitata esimerkiksi rauhallisuuteen, tyytyväisyyteen, lojaaliuteen, vakauteen, harmoniaan ja puhtauteen (Hellerman 2022). Huomionarvoista onkin, että hyvistä naisista joka ikinen pukeutuu johonkin sinisen sävyn jossain vaiheessa elokuvaansa. Pahiksilla sinistä väriä esiintyy paljon vähemmän, lähinnä Ursulalla silmissä.

Violetti väri sen sijaan on pahiksilla yleinen, mutta prinsessoilla harvinainen. Violetilla viestitään muun muassa kuninkaallisuutta, salaperäisyyttä, viisautta, julmuutta ja voimaa (Hellerman 2022). Ilkeä kuningatar, Pahatar ja Ursula ovat yleiseltä ulkomuodoltaan todella violetteja, mikä näiden merkitysten myötä tuntuu loogiselta. Prinsessoilla violettia esiintyy lähinnä Auroran silmissä.

Vihreä väri näkyy yllidustettuna pahisten taulukossa, mutta hyviksillä sitä ei näy kenelläkään. Vihreä väri usein yhdistetään positiivisiin asioihin, kuten rauhallisuuteen, terveyteen ja elinvoimaan, mutta sitä pidetään erityisesti myös mustasukkaisuuden ja kateuden värinä (Hellerman 2022). Monien antagonistien pääasiallinen motiivi onkin jonkinasteinen kateus.

Musta väri toistuu molempia puolia edustavissa hahmoissa, mutta eri tavoin. Hyviksillä esimerkiksi silmät tai asujen yksityiskohdat voivat olla mustia, ja vain yhdellä prinsessalla, Lumikilla, on mustat hiukset. Pahiksilla taas musta väri on erityisesti vaatetuksessa suuremmassa osassa. Musta väri voi merkitä useita eri asioita, muun muassa valtaa, hienostuneisuutta, eleganssia, rikkautta, salaperäisyyttä ja vihaa (Hellerman 2022).

Kuva 30. Ursulan värimaailma: violettia, mustaa ja punaista.

Keltainen väri jakautuu punaisen, violetin ja vihreän tavoin hyvin vahvasti kahteen eri leiriin. Sillä viestitään esimerkiksi iloa, onnellisuutta, optimismia, idealismia ja toivoa (Hellerman 2022). Onkin huomionarvoista, että seitsemästä hyvisnaisesta viiden hiukset ovat jotain blondin sävyä, mutta pahiksilla ainoa keltainen väripilkku löytyy Pahattaren lohikäärmeensilmistä. Vaaleatukkaiset prinsessat nähdään täydellisinä luonnonlapsina, ja heidän hiuksensa ilmentävät nuoruutta, viattomuutta ja puhtautta (Pitman 2003).

4 Kapitalismin ja sosialismin naiset

Disney ei ollut ainoa yhtiö, joka teki klassikkosatujen pohjalta animaatioelokuvia 1900-luvulla. Neuvostoliitossa toimi samaan aikaan useita eri animaatiostudioita, jotka tuottivat omia satuihin perustuvia elokuviaan. Näistä muutama perustuu samoihin satuihin, joita myös Disney käytti omissa teoksissaan. Onkin huomionarvoista vertailla, miten amerikkalaisella kaavalla piirretyt Ursula, Lady Tremaine ja Herttakuningatar eroavat neuvostovastineistaan.

Yhdysvallat ja Neuvostoliitto olivat monissa naisten asemaan liittyvissä kysymyksissä kuin yö ja päivä, minkä myötä näissä kahdessa yhteiskunnassa vallinneet naiskäsitykset erosivat jonkin verran toisistaan. Siinä, missä Yhdysvalloissa naisten toivottiin olevan ensisijaisesti lapsia kotona kasvattavia kotiäitejä,

Neuvostoliitossa naisille kuului sekä kodinhoito että raskas kokopäivätyö miesten rinnalla.

Neuvostovallan aikana naisia ei enää nähty pelkkää hiljaisina, hedelmällisinä ja tottelevaisina kotiäiteinä, vaan heidän työpanoksensa nähtiin elintärkeänä Neuvostoliiton edistymisen kannalta. Sittemmin Josif Stalinin valtakauden myötä naisten oikeudet ottivat takapakkia, mutta Neuvostoliiton perustuslaissa silti saottiin: "Naisilla on Neuvostoliitossa yhtäläiset oikeudet miesten kanssa kaikilla talouden, valtion, kulttuurin, sosiaalisen ja poliittisen elämän aloilla". (Johnson 2022.)

Neuvostoliitto ei perustuslaistaan huolimatta missään nimessä ollut mikään tasa-arvon luvattu maa, mutta sen ihannenainen oli monilta osin erilainen kuin amerikkalaisessa yhteiskunnassa.

4.1 Pieni merenneito ja Rusalochka (1968)

Vuonna 1968, 21 vuotta ennen Disneyn Pieni merenneito -elokuvan julkaisua, neuvostoliittolainen animaatiostudio Soyuzmultfilm julkaisi samaan satuun perustuvan lyhytelokuvan Pieni merenneito (Rusalochka, Neuvostoliitto, 1968) (IMDB i.a.h.). Selkeyden vuoksi vastaisuudessa käytetään neuvostoliittolaisista elokuvaversioista niiden alkuperäisnimiä.

Pienen merenneidon ja Rusalochkan antagonistit ovat tarinallisesti melko samankaltaisia: vanhoja ja ilkeitä merinoitia, jotka johdattavat nuoren, viattoman ja rakastuneen päähenkilön ansaan. Heidän ulkonäkönsä poikkeavat kuitenkin toisistaan suuresti, sillä vaikka he ovat molemmat naisia, vain toinen on ulkonäöllisesti pilakuva naisesta.

Rusalochkan merinoita on kala. Yksinkertaisesti kala. Hänellä on vanhan naisen ääni ja häntä kuvaillaan kerronnassa noidaksi, mutta naisviittaukset jäävätkin siihen. Ei meikkiä, ei karikatyyrimäistä vartaloa eikä susirumia kasvoja.

Merinoita kuvataan pahaksi hahmoksi lähinnä sen pohjalta, miten hän käyttäytyy ja mitä hän sanoo, mutta ei sen, miltä hän näyttää. Hän on paha hahmo, muttei samalla lailla *naisena* huono kuin länsimainen vastinparinsa.

Kuva 31. Rusalochkan noita ja päähenkilö

4.2 Tuhkimo ja Zolushka (1979)

Soyuzmultfilm teki toisenkin Disney-vastineen omaavan prinsessaelokuvan, Tuhkimon (Zolushka, Neuvostoliitto, 1979) (IMDB i.a.i.). Zolushkan juoni on hyvin samanlainen kuin Disneyn Tuhkimo-elokuvassa, mutta visuaalisesti nämä kaksi ovat joiltain osin erilaisia.

Zolushkassa ilkeä äitipuoli on piirretty selvemmin huonoksi naiseksi kuin Rusalochkan merinoita. Hän on ylipainoinen ja hänellä on prameat vaatteet, kulmikkaat kulmakarvat sekä poskipunaa. Kontrasti kauniiseen, meikittömään ja hyvin hoikkaan Tuhkimoon on merkittävä, mutta kuitenkin hieman erilainen kuin Disneyn versiossa.

Kun neuvostoäitipuoli avaa suunsa, ei yhdellekään katsojalle jää epäselväksi, että hän on kamala ihminen. Hän ei kuitenkaan ensivilkaisulla näytä kierolta

akalta yhtä vahvasti kuin amerikkalainen vastineensa Lady Tremaine kulmikkaine ja ryppyisine piirteineen sekä myrkyinvihreine silmineen. Hänen ulkonäkönsään ei painoa lukuun ottamatta ole paljoakaan sellaisia piirteitä, joita on tyypillisesti pidetty epämaisellisinä. Neuvostoliittolaisesta, ankaraa työntekoa ihannoivasta näkökulmasta hän on toki patalaiskana porvarisnaisena aika huono ihminen.

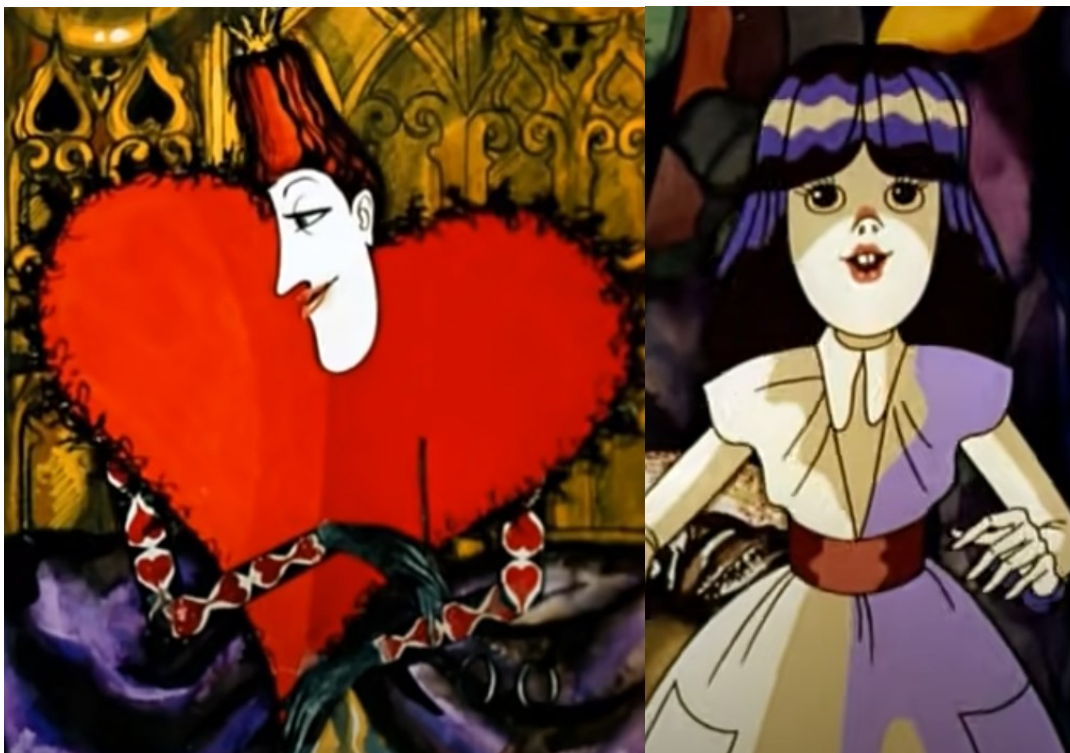
Kuva 32. Zolushkan ilkeä äitipuoli ja Tuhkimo

Huomionarvoista on myös, että tässä versiossa Tuhkimon isä on vielä elossa, eli äitipuolikin on naimisissa. Äitipuolella on siis olemassa oleva, jossain määrin romanttinen suhde eikä hän aktiivisesti halveksi miestänsä, mikä taas on Disneyn naispahiksille hyvin tyypillistä.

4.3 Liisa ihmemaassa ja Alisa v Strane chudes (1981)

Kaksi vuotta Zolushkan julkaisun jälkeen vuonna 1981 elokuvastudio Kievnauchfilm julkaisi elokuvan Liisa ihmemaassa (Alisa v Strane chudes, Neuvostoliitto, 1981) (IMDB i.a.j.).

Molempien Herttakuningattarien luonteet noudattavat pitkälti alkuperäistä Lewis Carrollin satua: pinna on lyhyt ja päitä tippuu sen myötä. Heidän ulkonäkönsä ovat kuitenkin hyvin erilaiset.

Kuva 33. Alisa v Strane chudes -elokuvan Herttakuningatar ja Liisa

Molemmat kuningattaret verhoutuvat prameaan punaiseen pukuun, mutta siihen yhtäläisyydet jäävätkin. Kievnauchfilmin Herttakuningatar ei ole lihava, maskuliininen tai kasvoiltaan ruma. Hänellä ei myöskään ole aviomiestä, jota pomotella, koska Herttakuninkaan hahmo on jätetty tästä versiosta kokonaan pois. Hänkään ei erityisemmin halveksi miehiä.

Ulkonäöllisesti tämän version Herttakuningatar ja Liisa poikkeavat toisistaan enimmäkseen iän myötä: Liisa on pieni tyttö ja kuningatar on aikuinen nainen. Muuten kontrastia luodaan vähemmän ulkonäön kautta kuin Disneyn versiossa, ja Herttakuningattareen tuntuukin pätevän sama päätelmä kuin kahteen aiempaan neuvostoliittolaiseen naisantagonistiin: he ovat huonoja ihmisiä, mutta eivät varsinaisesti huonoja naisia.

5 Lopuksi

Pahishahmot ovat aina toimineet eräänlaisina sosiaalisten normien sylkykuppeina: heihin on ollut tapana kirjoittaa kaikkia niitä ominaisuuksia, jotka ovat yhteiskunnassa olleet paheksuttuja ja halveksittuja.

Työ osoitti sen, mitä oli odotettavissa: Disney on systemaattisesti vuosikymmenien ajan tehnyt elokuviansa naispuolisista antagonisteista sellaisia, jotka ovat mahdollisimman kaukana amerikkalaisesta unelmasta ja sen luomasta pullantuoksuisesta kotiäiti-idyllistä. Tämän ihanteen syntymiseen ovat vaikuttaneet monet asiat aina sodasta ja miesten fantasioista alkaen.

Fiktio heijastaa aina todellista elämää, eikä tämä ajatus valitettavasti ole vieras tosielämän vahvatahtoisille neitonen hädässä -stereotypiasta poikkeaville naisille. Amerikkalaisen yhteiskunnan 1900-luvulla ylläpitämät odotukset siitä, millainen naisen kuuluu olla, ovat rajoittaneet miljoonien aikalaisnaisten elämää esimerkiksi siten, että ansiotyön tekeminen on ollut vaikeaa tai mahdotonta, ja että käytännössä realistisin polku elämälle on löytää mies, tehdä lapsia ja pyhitää näille asioille koko loppuelämänsä.

Aina on ollut toki niitä naisia, jotka uivat vastavirtaan ja pyrkivät olemaan vahvatahtoisia, itsenäisiä ja miehistä riippumattomia. Disney teki elokuvissaan näistä naisista melko suoraan pilaa ja opetti lapsikatsojilleen, että tällainen nainen ei ainakaan kannata olla. Eihän heille yleensä elokuvan lopussa kovin hyvin käynyt.

Suunta on kuitenkin muuttunut huomattavasti 1980-luvun jälkeen, niin Disneyn käsikirjoittajilla kuin tosielämän asenteillakin. 1990-luvulta alkaen elokuvatuotanto on alkanut etenevissä määrin vastata tosielämän feminismin nousua, ja sittemmin Disney-prinsessat ovatkin usein olleet itsenäisiä, voimakastahtoisia, sisukkaita ja valmiita tekemään töitä unelmiensa ja tavoitteidensa eteen. Heidän olemassaolonsa tarkoituksena ei ole enää ainoastaan saada itselleen prinssiä ja olla kiltti kotivaimo.

Myös naispuoliset antagonistit ovat tulleet monessa suhteessa eteenpäin: vaikka he edelleen ovat usein vanhoja akkoja, ei heistä enää piirretä naisen pilakuvia. He ovat viheliäitä, kieroja ja moraalittomia, mutta sentään heidän naiseutensa ei ole se asia, joka tekee heistä kelvottomia.

Mennyt on mennyttä, mutta on tärkeää tuntea historiaa, jottei tule toistaneeksi sitä itse. Mitä enemmän nykyajan käsikirjoittajat ovat perillä siitä, millä tavalla ennen on tehty vahinkoa ylläpitämällä ja ruokkimalla ihmisten elämää rajoittavia sukupuolistereotyyppioita, sitä todennäköisempää on, ettei vastaavaa tehdä enää ikinä uudestaan. Huonot naiset ansaitsevat parempaa.

Lähteet

Asikainen, Sini-Emilia 2021. Sota jäi elämään naisten roolissa ja mentaliteetissa. Ennen ja nyt: historian tietosanomat. <https://journal.fi/ennenjanyt/article/view/110545/65225> (viitattu 18.10.2023)

Davis, Amy M. 2007. Good girls and wicked witches. Women in Disney's feature animation, John Libbey & Company, Limited.

Hairianto, D. 2014. Representations of females and femininity in Disney princess Films. <https://medium.com/@hairyanto/representations-of-females-and-femininity-in-disney-princess-films-bfdc58c7d217> (viitattu 31.1.2023)

Hellerman, Jason 2022. How creators use color in filmic storytelling. <https://nofilmschool.com/color-in-storytelling> (viitattu 31.10.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.a. Lumikki ja seitsemän kääpiötä (Snow white and the seven dwarfs). <https://www.imdb.com/title/tt0029583> (viitattu 18.10.2023).

IMDb (Internet Movie Database) i.a.b. Tuhkimo (Cinderella). <https://www.imdb.com/title/tt0042332> (viitattu 18.10.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.c. Liisa ihmemaassa (Alice in wonderland). <https://www.imdb.com/title/tt0043274> (viitattu 18.10.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.d. Prinsessa Ruusunen (Sleeping beauty). <https://www.imdb.com/title/tt0053285> (viitattu 18.10.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.e. 101 Dalmatialaista (101 Dalmatians). <https://www.imdb.com/title/tt0055254> (viitattu 18.10.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.f. Pelastuspartio Bernard ja Bianca (The Rescuers) <https://www.imdb.com/title/tt0076618> (viitattu 18.10.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.g. Pieni merenneito (The little mermaid). <https://www.imdb.com/title/tt0097757> (viitattu 18.10.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.h. Pieni merenneito (Rusalochka). <https://www.imdb.com/title/tt0218563> (viitattu 1.11.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.i. Tuhkimo (Zolushka). <https://www.imdb.com/title/tt0222511> (viitattu 1.11.2023)

IMDb (Internet Movie Database) i.a.j. Liisa ihmemaassa (Alisa v Strane chudes). <https://www.imdb.com/title/tt0211191> (viitattu 1.11.2023)

Kjær, Charlotte 2020. Seitsemän kuolemansyntiä. Tieteen kuvalehti. <https://tieku.fi/kulttuuri/uskonto/seitseman-kuolemansyntia> (viitattu 11.11.2023)

MasterClass 2023. Writing 101: All the Different Types of Characters in Literature. <https://www.masterclass.com/articles/guide-to-all-the-types-of-characters-in-literature> (viitattu 11.11.2023)

Newport, Frank 2009. This Christmas, 78% of Americans Identify as Christian. <https://news.gallup.com/poll/124793/this-christmas-78-americans-identify-christian.aspx> (viitattu 11.11.2023)

O'Neill, Aaron 2023. WWII: share of total population lost per country 1939-1945. <https://www.statista.com/statistics/1351638/second-world-war-share-total-population-loss/> (viitattu 18.10.2023)

Ortiz-Ospina, Esteban, Tzvetkova, Sandra & and Roser, Max 2018. Women's employment. <https://ourworldindata.org/female-labor-supply> (viitattu 25.10.2023)

Pitman, Joanna 2003. Blondit: vaaleaveriköt Afroditesta Madonnaan. Bloomsbury Publishing

PBS (Public Broadcasting System) i.a. American experience. Women and work after world war II. <https://www.pbs.org/wgbh/americanexperience/features/tupperware-work/> (viitattu 18.10.2023).

Romaine, Jenna 2021. The top 10 media franchises. <https://thehill.com/changing-america/enrichment/arts-culture/575813-the-top-10-media-franchises/> (viitattu 15.10.2023)

Sanders, Adrien-Luc 2021. A brief history of the Walt Disney Company. <https://www.lifewire.com/the-walt-disney-company-140911> (viitattu 31.1.2023)

Seppänen, Janne & Väliverronen, Esa 2012. E-kirja. Mediatyhteiskunta. Tampere: Vastapaino. <https://metropolia.finna.fi/Record/3amk.211513?sid=3331053558> (viitattu 15.10.2023) Rajoitettu käyttöoikeus

Tillman, Bryan 2011. E-kirja. Creative Character Design. Focal press. <https://metropolia.finna.fi/Record/nelli15.2670000000092976?sid=3331337742> (viitattu 12.11.2023) Rajoitettu käyttöoikeus

The Walt Disney family museum. Tips and tricks: shape language. [https://www.waltdisney.org/sites/default/files/2020-04/T %20T Shape-Lang_v9.pdf](https://www.waltdisney.org/sites/default/files/2020-04/T%20T%20Shape-Lang_v9.pdf) (viitattu 29.10.2023)

US Bureau of Labor Statistics 2007. Changes in men's and women's labor force participation rates. <https://www.bls.gov/opub/ted/2007/jan/wk2/art03.htm> (viitattu 25.10.2023)

Walt Disney Animation Studios i.a. <https://disneyanimation.com/films/> (viitattu 15.10.2023)

Wolfe, Caroline 2017. The Deconstruction of Disney princesses. Consumerism and the creation of the Princess franchise. <https://sites.middlebury.edu/disneyprincesses/> (viitattu 15.10.2023)

Writes, Mani 2023. From Snow White to Moana: The Evolution of Disney Princesses, Disney Ups It's Game: The Most Progressive Disney Princesses, Consumerism, and the Creation of the Princess Franchise. <https://medium.com/@imran.haidree/from-snow-white-to-moana-the-evolution-of-disney-princesses-disney-ups-its-game-the-most-88f17b49bca6> (viitattu 11.11.2023)

Zornosa, Laura 2023. Once upon a time, Ursula was a drag queen. <https://time.com/6282514/little-mermaid-ursula-drag-queen-divine/> viitattu 1.11.2023)

Kuvalähteet:

Kuva 1. Ivanov, Victor Semenovich 1945. Guttet! Neuvostoliittolainen propagandajuliste. <https://plakaty.arhive.com/en/works/485129~Guttet> (viitattu 18.10.2023)

Kuva 2. Harris, Robert George 1943. Do the Job He Left Behind. Yhdysvaltalainen värväysjuliste. https://digital.hagley.org/posterexhibit_002 (viitattu 18.10.2023)

Kuva 3. The American Home 1947. Lehdenkansi. <https://www.wolfgangs.com/vintage-magazines/the-american-home/vintage-magazine/OMS21418.html> (viitattu 18.10.2023)

Kuva 4. Wikipedia 2023. Walt Disney Companyn logo. https://en.wikipedia.org/wiki/Disney_logo (viitattu 15.10.2023)

Kuva 5. Animus Creative 2013. Valokuva. <https://www.behance.net/gallery/11635941/Disney-Princess-In-Store-Display> (viitattu 15.10.2023)

Kuva 6. Walt Disney Animation Studios 1937. Lumikki ja seitsemän kääpiötä. Kuvakaappaus

Kuva 7. Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo. Kuvakaappaus

Kuva 8. Walt Disney Animation Studios 1951. Liisa ihmemaassa. Kuvakaappaus

Kuva 9. Walt Disney Animation Studios 1959. Prinsessa Ruusunen. Kuvakaappaus

Kuva 10. Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista. Kuvakaappaus

Kuva 11. Walt Disney Animation Studios 1979. Pelastuspartio Bernard ja Bianca. Kuvakaappaus

Kuva 12. Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 13. Walt Disney Animation Studios 1937. Lumikki ja seitsemän kääpiötä; Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo; Walt Disney Animation Studios 1951. Liisa ihmemaassa; Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista; Walt Disney Animation Studios 1979. Pelastuspartio Bernard ja Bianca; Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 14. Walt Disney Animation Studios 1937. Lumikki ja seitsemän kääpiötä; Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo; Walt Disney Animation Studios 1951. Liisa ihmemaassa; Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista; Walt Disney Animation Studios 1979. Pelastuspartio Bernard ja Bianca; Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 15. Gorman, Greg 1984. Valokuva. <https://www.vogue.com/article/loewe-pride-collection-divine-exhibition-greg-gorman> (viitattu 11.11.2023); Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 16. Walt Disney Animation Studios 1979. Pelastuspartio Bernard ja Bianca; Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista. Kuvakaappaus

Kuva 17. Walt Disney Animation Studios 1937. Lumikki ja seitsemän kääpiötä; Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo; Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista; Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 18. Walt Disney Animation Studios 1937. Lumikki ja seitsemän kääpiötä; Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo; Walt Disney Animation Studios 1951. Liisa ihmemaassa; Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista; Walt Disney Animation Studios 1979. Pelastuspartio Bernard ja Bianca; Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 19. Walt Disney Animation Studios 1979. Pelastuspartio Bernard ja Bianca. Kuvakaappaus

Kuva 20. Walt Disney Animation Studios 1959. Prinsessa Ruusunen. Kuvakaappaus

Kuva 21. Walt Disney Animation Studios 1951. Liisa ihmemaassa. Kuvakaappaus

Kuva 22. Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 23. Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista. Kuvakaappaus

Kuva 24. Walt Disney Animation Studios 1937. Lumikki ja seitsemän kääpiötä. Kuvakaappaus

Kuva 25. Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo. Kuvakaappaus

Kuva 26. Walt Disney Animation Studios 1937. Lumikki ja seitsemän kääpiötä; Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo; Walt Disney Animation Studios 1951. Liisa ihmemaassa; Walt Disney Animation Studios 1961. 101 dalmatialaista; Walt Disney Animation Studios 1979. Pelastuspartio Bernard ja Bianca; Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 27. Walt Disney Animation Studios 1950. Tuhkimo. Kuvakaappaus

Kuva 28. Walt Disney Animation Studios 1959. Prinsessa Ruusunen. Kuvakaappaus

Kuva 29. oma väritaulukko

Kuva 30. Walt Disney Animation Studios 1989. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 31. Soyuzmultfilm 1968. Pieni merenneito. Kuvakaappaus

Kuva 32. Soyuzmultfilm 1979. Tuhkimo. Kuvakaappaus

Kuva 33. Kievnauchfilm 1981. Alisa v Strane chudes. Kuvakaappaus

Elokuvalähteet:

101 Dalmatialaista (One Hundred and One Dalmatians). 1961. Käsikirjoitus Bill Peet. Ohjaus Clyde Geronimi, Hamilton Luske & Wolfgang Reitherman. USA: Walt Disney Animation Studios / Walt Disney. 79 min.

Liisa ihmemaassa (Alice in Wonderland). 1951. Käsikirjoitus Winston Hibler & Ted Sears. Ohjaus Clyde Geronimi, Wilfred Jackson & Hamilton Luske. USA: Walt Disney Animation Studios / Walt Disney. 75 min.

Liisa ihmemaassa (Alisa v Strane chudes). 1981. Käsikirjoitus Evgeniy Zagdanskiy. Ohjaus Efrem Pruzhanskiy. Neuvostoliitto: Kievnauchfilm. 30 min.

Lumikki ja seitsemän kääpiötä (Snow White and the Seven Dwarfs). 1937. Käsikirjoitus Ted Sears, Richard Creedon, Otto Englander, Dick Rickard, Earl Hurd, Merrill De Maris, Dorothy Ann Blank & Webb Smith. Ohjaus William Cottrell, David Hand, Wilfred Jackson, Larry Morey, Perce Pearce & Ben Sharpsteen. USA: Walt Disney Animation Studios / Walt Disney. 83 min.

Pelastuspartio Bernard ja Bianca (The Rescuers). 1977. Käsikirjoitus Larry Clemmons, Vance Gerry, Ken Anderson, Frank Thomas, Burny Mattinson, Fred Lucky, Dick Sebast & Dave Michener. Ohjaus Wolfgang Reitherman, John Lounsbery & Art Stevens. USA: Walt Disney Animation Studios / Wolfgang Reitherman & Ron Miller. 77 min.

Prinsessa Ruusunen (Sleeping Beauty). 1959. Käsikirjoitus Erdman Penner. Ohjaus Clyde Geronimi. USA: Walt Disney Animation Studios / Walt Disney. 75 min.

Pieni merenneito (Rusaločka). 1968. Käsikirjoitus Aleksandr Galich. Ohjaus Ivan Aksenjuk. Neuvostoliitto. Soyuzmultfilm. 29 min.

Pieni merenneito (The Little Mermaid). 1989. Käsikirjoitus Ron Clements & John Musker. Ohjaus Ron Clements & John Musker. USA: Walt Disney Animation Studios / Howard Ashman & John Musker. 83 min.

Tuhkimo (Cinderella). 1950. Käsikirjoitus Ken Anderson, Ted Sears, Homer Brightman, Joe Rinaldi, Bill Peet, Harry Reeves, Winston Hibler & Erdman Penner. Ohjaus Wilfred Jackson, Hamilton Luske & Clyde Geronimi. USA: Walt Disney Animation Studios / Walt Disney. 76 min.

Tuhkimo (Zolushka). 1979. Käsikirjoitus Genrikh Sapgir & Albert Sazhin. Ohjaus Ivan Aksenjuk. Neuvostoliitto: Soyuzmultfilm. 17 min.